

Stichting de Sterremolen Nieuwsbrief september 2015

Alles voor de molen

Mevrouw Verkerk vertelt - deel 2

In onze vorige nieuwsbrief was Mevrouw Verkerk (94) aan het woord over de tijd dat het terrein van de houtzagerij braak lag. Toen ze in een artikel lazen dat er een kunstwerk in de vorm van een ijzeren toren op de zagerij geplaatst zou worden, startte het echtpaar Verkerk samen met een aantal buurtgenoten een handtekeningenactie. Er moest een molen komen. De Gemeente stelde dat de meeste stemmen zouden gelden: de ijzeren toren of de molen. We zitten thuis bij Mevrouw Verkerk aan de koffie. Alle details uit die tijd weet ze uit haar hoofd. En ze vertelt er graag over. Hier is het vervolg.

Omdat de meeste stemmen zouden gelden, moesten we meer mensen vertellen over de molen. We zijn toen de Kanaalstraat in gegaan en daar heb ik papieren opgehangen. Dat mocht altijd bij de winkeliers, daar mochten we altijd van alles ophangen. Dus toen hebben we papieren opgehangen met „Komen jullie? Die avond is er een vergadering en de meeste stemmen gelden. Als we de meeste stemmen hebben dan komt de molen.“

We hebben alle mensen van de Kanaalstraat opgeroepen en er kwamen er veel naar de vergadering, die was in het bejaardentehuis. Wij kregen de meeste stemmen, plus die tweehon-

derd handtekeningen. Ik vond het heel erg zielig voor het meisje dat dat ijzeren ding gemaakt had, want zij was een studente en ze kreeg de opdracht, maar ja... wij hadden gewonnen. En toen zijn we verder gegaan.

Tijdens de eerste vergaderingen met Frederique en al die andere mensen, werd bedacht dat we ansichtkaarten moesten hebben. Je moest toch iets hebben om te verkopen, natuurlijk. Mijn man heeft daar toen geld voor geleend, waarvoor die andere mensen garant stonden dat hij zijn geld terug zou krijgen als het zou mislukken. Daarvan hebben we die ansichtkaarten besteld. Naderhand heeft hij nog eens geld geleend, om posters te laten maken. Alles hebben we weer terug gehad. Eigenlijk was het allemaal maar een gok, want zo rijk waren we nou ook niet. Maar ach, die andere mensen stonden ook garant zodat het goed kon gaan. Dat was het begin om geld in te zamelen.

Toen het geld eenmaal binnenkwam, hadden we ook een notaris waarnaar mensen het geld konden storten. Want je gaat maar niet zomaar geld storten ergens naar toe. Die notaris heeft het allemaal van ons overgenomen, want dat konden wij mensen niet meer bijslaffen. Toen het eenmaal zover was, toen gingen de mensen storten. Dat waren allerlei mensen, zoals van de Leidseweg bijvoorbeeld, dat waren er ook een paar die bleven ieder jaar een bedrag storten.

Op 27 augustus 1988 werd Stichting de Sterremolens opgericht.

We hebben met de burgemeester gebeld, burgemeester Vos, die stond er ook reuze achter. Ze vond het heel prettig dat het Rijk dat deed, maar ze konden niks geven. Op den duur kwam het toch wel op gang en hoe dat verder gegaan is, dat kunnen jullie zelf ook lezen in de archieven en in die boekjes. Daar heb ik hier trouwens ook nog een hoop van liggen. Maar zo zijn we dus begonnen, een beetje met niks. Daar waren we zeer trots op natuurlijk, we hadden echt een leuke ploeg.

We organiseerden steeds vergaderingen en het werd ook allemaal opgeschreven, dat werd hoofdzakelijk gedaan door Van der Wal en Frederique. Mosterd werd penningmeester, dat is hij nu nog steeds. Het ging steeds beter en er kwam ook geld binnen. Wouter Hubers, die ging over oude gebouwen, kwam ook op de vergaderingen. Nooit geweten dat hij de directeur van Stadsherstel was. De vergaderingen waren altijd thuis: dan hier, dan weer bij een ander gezin. Om de beurt waren we aan de beurt voor de vergaderingen. Degene bij wie we de vergadering hadden, die maakte de koffie. Dat was leuk, dan was het hier en dan was het daar.

Er deden een hoop mensen mee, maar oorspronkelijk zijn we dus begonnen met de familie Bakker en De Wolf. Die hebben ontzettend veel in de Kanaalstraat gekregen. Een stand in de Kanaalstraat, ieder jaar, die hoefden we niet te betalen. Dan mochten we de molen promoten op

de 5 mei markt en op Koninginnedag. We hebben ook een week in de Jaarbeurs gestaan, op een beurs van bouwtoestanden. Dat hebben we ook voor niks gehad. Alles gratis, ter wille van de molen. De winkeliersvereniging had ook ieder jaar feestelijkheden en dan kregen we bericht dat we mochten staan met een stand, ook voor niks. De mensen brachten dan oude spullen naar de kraam die we mochten verkopen. Wat we overhadden ging door de raampjes naar binnen, dat ging een volgende keer in een winkelwagentje en dan reden we er weer naar toe. Zo hebben we altijd daar gestaan. Dat was een heel werk hoor! Ieder jaar met alle feestelijkheden stonden we in de Kanaalstraat.

Er was ook een modelbouw van een molen. Dat was een ander model molen, gebouwd door een hoofdonderwijzer. Die modelbouw was zo groot dat hij met een vrachtwagen vervoerd moest worden. Daarmee stonden eens per jaar in de tuin achter de Domkerk. Hij stond toen bij een houthandel toendertijd en die hebben hem elk jaar gratis er naar toe gebracht en weer opgehaald. Die hoofdonderwijzer was er ook altijd bij als we ergens stonden, om die molen te demonstreren. Ze hebben er ook wel eens mee in fabriekshallen gestaan, maar ieder jaar stonden we met dat ding bij de Dom om de molen in Lombok te promoten.

Over Prins Claus en de officiële opening van de molen: ik buig niet hoor

Claus heeft de molen in gang gezet en ik mocht hem ontvangen. Ik zat met Claus net zoals nu met jullie hier, hij stelde alsmaar vragen. Over hoe we begonnen waren, over mijn man die was overleden. Ik had foto's meegenomen van mijn man en van Bakker en van Wolf, want die waren er ook bij natuurlijk. Ik had mijn tasje op schoot staan en zei tegen Claus: "Ik heb ook foto's bij me," en Claus zei dat hij die wel wilde zien. Dus ik doe mijn tasje open, maar hij wordt helemaal bewaakt natuurlijk, Claus hè. En die twee heren, die nemen een duik naar voren... (mevrouw schiet vreselijk in de lach). Dus ik doe mijn tasje open en zeg tegen die kerels: "Nou, rustig!" Daar moesten ze allemaal vreselijk om lachen. Ik zeg: Nou dat

mag je gerust zien hoor, ik heb niks te verbergen. Ik heb zó mijn tas opengedaan voor ze. Het was natuurlijk logisch, want die man wordt bewaakt en iemand heeft een tasje bij zich, die heel onnozel dat tasje open gaat doen (mevrouw lacht nog steeds). Claus moest zelf ook zo lachen.

Ze hadden allemaal lekkere hapjes en koffie natuurlijk. We hadden een extra bordje speciaal voor Claus gemaakt en een hele grote schaal voor die mensen die er waren. Maar Claus zette zo zijn bordje weg en hij pakte zo die grote schaal en ging ermee in de rondte. Dat zijn toch leuke dingen. Dat tasje vergeet ik nooit meer (schiet weer in de lach). Dan kan je zien hoe onnozel, je bent dat niet gewend. Die heren zijn daarop gebrand natuurlijk, die horen dat te doen. Maar die moesten zelf ook lachen, die ene klopte me op de schouder. Die Claus moest zo lachen.

Maar we zaten dus foto's te kijken en toen zeiden ze dat Claus moest opschieten, want ze moesten nog meer doen. Toen zei Claus: "Ik ben nog niet uitgepraat hier, hoor." En hij ging gewoon verder

met kijken. Hij ging gewoon zijn eigen gang. Heel typisch was dat. Maar dat tasje... (mevrouw schatert) ach ja... maar die Claus was ook maar een heel gewone vent hoor.

Ik weet nog dat ze van te voren vertelden over hoe dat moest doen als Claus kwam, het moest zus en zo. Ik zei: "Maar ik buig niet hoor, dat doe ik niet. Ze worden onderhouden van onze centen. Moet ik daar voor buigen ook? Nee, dat doe ik niet." Maar dat hinderde hem niet hoor, helemaal niet. Hij was lekker gewoon, grappig. We hebben leuke dingen meegemaakt. .

Dat ijzeren ding, daar heb ik nog foto's en tekeningen van. Ook heb ik nog brieven van toen, daarin kun je lezen hoe we begonnen zijn. Ik vond het heel prettig. Mijn man heeft er nog tien jaar aan kunnen werken, voor de molen, samen met Bakker en De Wolf en al die andere mensen. Dat de molen werd geplaatst, dat heeft hij nooit gezien. Toen we het hout voor de bouw binnenkregen, stierf mijn man. Het hout lag net op de werf en toen stierf hij. Maar ja, hij zei ook altijd: "een mens kan niet alles hebben".

Louis Brenta

Vaak gaat men achteloos aan hem voorbij. Hij wordt letterlijk veelal met de nek aangekeken. Nee, van onze Louis Brenta kunnen we niet zeggen dat hij echt populair is. Zeker wanneer de molen draait en zaagt, hebben de bezoekers vooral aandacht voor het door de wind aangedreven zaagraam. De oude elektrische zaagmachine, onze Brenta, wordt amper een blik waardig gegund.

In 1911 wordt de wind als bewegende kracht om de zaagmachine aan te drijven ingeruild voor elektriciteit. De moderne tijd gaat niet aan molen De Ster voorbij. Maar ook moderne machines worden, wanneer je maar lang genoeg wacht, vanzelf bijzonder. De eerste elektrisch aangedreven zaagmachine in De Ster had, volgens de aanvraag uit 1910, een motor met een vermogen van 14 paardenkrachten. Dat zal niet de zaagmachine zijn die nu in de zagerij staat, want de elektromotor die nu onder de vloer staat, heeft een beduidend hoger vermogen. Het verhaal gaat dat de huidige elektrisch aangedreven zaag van vlak na de oorlog zou zijn, ter vervanging van de in de oorlog afgevoerde zaaginrichting. In het archief hebben daar niets over terug kunnen vinden. De techniek van het bandzagen is oud (1803). Na de wereldtentoonstelling in Parijs van 1855 begint de bandzaag aan zijn opmars. Karl Karmarsch (Handboek der Mechanische Technologie, 1860) schrijft daarover: 'Deze hoogst opmerkelijke wijze

Donateurs gezocht

Stichting de Sterremolen zet zich in voor het behoud van het historische molenerf en houtzaagmolen De Ster. Steunt U deze doelstelling dan vragen wij U donateur te worden of blijven! Als u wilt bijdragen kunt U een donatie overmaken op rekening 24241, of tegenwoordig:

IBAN NL07 INGB 0000 024241

Stichting de Sterremolen heeft de ANBI status

van hout-zaagmachine werd trouwens reeds langen tijd geleden voorgeslagen, doch is eerst in den jongsten tijd met vele verbeteringen en eenen gunstigen uitslag in toepassing gekomen ...'. Er zal dan nog een halve eeuw voorbijgaan voordat de firma De Wit de eerste elektrisch aangedreven blokbandzaag koopt. De eerste Brenta's werden zo'n honderd jaar geleden gemaakt. Aan het basisontwerp is daarna weinig veranderd. Het jaartal van 'onze' Brenta is onbekend. Mogelijk staat de machine al vanaf het begin van de vorige eeuw in de zagerij van molen De Ster. Maar het is ook goed mogelijk dat de machine tweedehands is gekocht en pas sinds 1946 in de zaagschuur staat. We weten het niet.

Toen wij ruim 15 jaar geleden als vrijwillige molenaars op De Ster kwamen, was het één van onze wensen om de Brenta weer werkend en zingend te krijgen. Dat plan moesten we toen laten varen. Voor een weer werkende machine zou een speciale stroomkabel vanaf de J. P. Coenstraat naar de molen aangelegd moeten worden. Technisch goed te doen, financieel onhaalbaar.

Helemaal laten rusten konden we het plan niet. Zeker niet toen we lazen van de Molenprijs voor het meest aansprekende renovatie- of verbeterproject. Zouden wij met onze Brenta geen kans kunnen maken op deze prijs en het bijbehorende geldbedrag?

De heer Rietberg heeft in de jaren vijftig van de vorige eeuw gewerkt met bandzagen van het type Brenta. Hij heeft ze gedemonteerd en gereviseerd. Vrijwel altijd werden de Brenta's daarbij gelijk gemoderniseerd. De mechanische bediening van de Brenta werd dan vervangen door een elektrische bediening. Met een elektrisch bediende valt een hogere productie te behalen dan met een mechanisch bediende zaag. Groot was de verbazing van de heer Rietberg dan ook toen hij het mechanisch afstelmechanisme zag van onze Brenta: 'die sloopten wij er altijd als eerste uit'. De terughoudendheid die Rietberg aanvankelijk had toen wij hem de vraag voorlegden of onze Brenta weer werkend te krijgen was, begon langzaam om te slaan in enthousiasme. Een enthousiasme dat verder toenam na het beoordelen van

een aantal kritische onderdelen van de machine. Vooral het 'bovenwiel' van de zaagmachine is zo'n kritisch punt. Het wiel kan, door slijtage, z'n noodzakelijke bolling zijn kwijtgeraakt. En, wat ook vaak voorkomt, het wiel kan aan de voorzijde beschadigd zijn. De tanden van de bandzaag zijn dan over het wiel gelopen.

Gelet op de staat van de machine is het volgens Rietberg goed mogelijk om de Brenta stukje voor stukje uit elkaar te halen, te reviseren en waar nodig te completeren. Dat gaat veel tijd kosten, maar het is te doen.

Wel een groot probleem is de elektromotor die de zaagmachine aandrijft. Het is een unieke en bijzondere motor maar zoals hij er nu bij staat kan er niet mee gedraaid worden. Het is nog een zogenaamde open elektromotor. Dat mag al heel lang niet meer. Maar eenvoudigweg afsluiten is geen optie: de motor heeft juist lucht nodig om te koelen.

Een meevaller is dat de elektrische kabel vanaf de molen naar de J. P. Coenstraat niet meer nodig lijkt te zijn. Tenminste wanneer we geen echte productie gaan zagen. Er zal nog het één en ander aan gerekend moeten worden, maar we denken dat het moet kunnen.

Meedoen met de prijsvraag van de Hollandsche Molen voor 2015 gaat ons niet meer lukken. Om mee te kunnen doen is meer nodig dan alleen een goed idee. Er moet een uitgewerkt plan zijn en ook de noodzakelijke vergunningen moeten verleend zijn. Zo ver zijn wij nog lang niet. Wij zullen ons moeten richten op 2016.

De elektrische zaagmachine in de zaagschuur van molen De Ster verdient het. Onze Brenta: het is een bijzondere machine, en dat is ie.

Henk Geerts
Piet van Os

Molenaar Henk Geerts kijkt onder de vloer van de molen gepassioneerd naar de oude Louis Brenta

De supergezellige molenbar is altijd open tijdens de zaagdemonstraties op zaterdag tussen 13.00 en 16.00 uur. Bij wind wordt er een boom gezaagd door de trouwe club van vrijwillige molenaars, er zijn elke week rondleidingen door de molen en Marie Louise en Joni serveren o.a. thee, koffie, Utrechtse speciaalbieren en een bakje water.

molen de ster

Stichting de Sterremolen organiseert in 2015 in samenwerking met de uitbater een verrassende culturele seizoens-programmering in Molen de Ster. Iris Vos coördineert de samenstelling van het afwisselende programma met ambachtelijke muziek, comedy, poëzie, thema avonden & jeugdtheater met Jan Hoek speelt. Er zijn een aantal vaste bespelers, de hippe Brommerbios op de eerste zaterdag en oude bekende Bernhard Christiansen met zijn Vorlesebühne op de 3de zaterdag van de maand. Elk seizoen komt EKKO 1 of 2 keer op locatie met een op de molen toegespitste programmering. Ook vindt regelmatig op het erf het gezellige Poules & Boules plaats, waarbij onder het genot van een gebraden kippetje het edele jeu de boules spel beoefend kan worden, en zijn er door het jaar heen tal van nieuwe en vertrouwde evenementen. Voor informatie zie de flyers die door de hele stad verspreid worden, mail naar boekingen@molendester.nu, bel 030 2990174, blijf op de hoogte via de facebook pagina Molen de Ster of via

www.molendester.nu